

6.3 Auganti pramonė ir prekyba. Stiprėjanti valstybė

Vienkiemis – atskira sodyba su žemės sklypu, priskiriama kuriam nors kaimui, bet esanti atokiau nuo kitų kaimo sodybų.

Naujakurys – ūkininkas, kuris per žemės reformą gavo žemės savarankiškam ūkiui kurti.

1. Remdamiesi tekstu atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis.

Tarpukario Lietuva buvo žemės ūkio kraštas. Daug žmonių gyveno kaime ir vertėsi žemės ūkiu, augino keturis ar penkis vaikus, o vienintelės pramogos, pajvairinančios kupiną darbų kasdienybę, buvo sekmadienio pamaldos bažnyčioje ir kaimo šokiai. 1922 m. priimtas žemės reformos įstatymas. Dvarininkų ūkiai negalėjo būti didesni kaip 80 ha, už nusavintą žemę numatyta kompensacija. Už nuopelnus ginant Lietuvos nepriklausomybę pirmiausia žeme buvo aprūpinami kariai savanoriai. Taip pat žemės galėjo įsigyti bežemiai ir mažžemiai. Vykdam žemės reformą, dauguma ūkininkų iš gatvinių kaimų kėlėsi į **vienkiemius**. Kuriantis vienkiemiams, nyko gatviniai kaimai. Valdžia padėjo **naujakuriams** – teikė paskolas namams statyti, gyvuliams įsigyti, sėkloms ir padargams pirkti.

Po žemės reformos pagerėjo ūkininkų padėtis. Lietuvoje nuolat didėjo ariamos ir sėjamos žemės plotai, todėl ūkininkai užaugindavo daugiau grūdų. Pradėta sparčiau verstis gyvulininkyste, vis daugiau pagaminama mėsos ir pieno produktų. Lietuviškas sviestas sudarė 75 proc. į Vakarų Europą eksportuojamos produkcijos. Užsieniečiai noriai importuodavo ne tik sviestą, bet ir bekoną, sūrį, kiaušinius, arklius, grūdus ir miltus. Už parduotus produktus gauti pinigai buvo skirti krašto gerovei.

Kūlimo talka Vieکشnių krašte, 1932 m.

6.3 Auganti pramonė ir prekyba. Stiprėjanti valstybė

Klausimai ir užduotys

1. Įvardykite, kaip vyko žemės reforma ir kaip po jos pasikeitė kaimo žmogaus gyvenimas.
2. Remdamiesi pamokoje pateikta medžiaga paaiškinkite, kodėl žemės reforma buvo vienas reikšmingiausių Lietuvos nepriklausomybės laikotarpio įvykių.
3. Nurodykite svarbiausią Lietuvos ūkininkų gamintą produkciją.
4. Pateikite keletą pavyzdžių, kaip aprašytu laiku žmonės leido laisvalaikį.
5. Pasvarstykite, kaip jūs reaguotumėte į pradėtą vykdyti žemės reformą, jeigu būtumėte: a) dvarininkas; b) karys savanoris; c) vidutinis ūkininkas; d) bežemis ir mažažemis.

TAI ĮDOMU!

Žąsys gelbėjo Lietuvą

1934 m. Lietuvoje kilo garsioji „žąsų krizė“. Vokietija visiškai sustabdė žąsų ir jų kepenėlių importą iš Lietuvos. Valdžia įsakė visiems valdininkams, priklausomai juo jų tarnybos kategorijos, įsigyti po 4 ar 5 litų vertės žąsį. Dėl to pasitaikydavo gaudžiai juokingų atvejų. Garsusis operos dainininkas Kipras Petrauskas, kurio darbo užmokestis buvo didesnis net už Lietuvos prezidento algą, vietoj pinigų gavo didelį žąsų būrį ir, atvirai kvatojančių arba vos beįstengiančių sulaikyti šypsena kauniečių stebimas, supykęs nuginė paukščius per Laisvės alėją. Kol K. Petrauskas priėjo savo namus ant Parodos kalno, beveik visos žąsys buvo išsilaksčiusios. Laikraščiai tada tyčiojosi iš valdžios, kad ji neranda kitokio sprendimo, bet apskritai tai buvo naudinga, įtemptą padėtį lengvinanti priemonė.

Pagal Mindaugą Aušrą „Žąsų krizė tarpukario Lietuvoje: kodėl žmonės buvo priversti jas pirkti?“

2. Atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis.

1. Raskite informacijos, kokie produktai ir į kokias šalis buvo eksportuojami iš Lietuvos.
2. Pasidomėkite, kokius naminius paukščius ir gyvulius augina lietuviai. Kokių pokyčių įvyko per šimtą metų?
3. Padiskutuokite, kodėl Lietuva tapo daugiausiai importuojančia šalimi.

6.3 Auganti pramonė ir prekyba. Stiprėjanti valstybė

3. Perskaitykite rašytinį šaltinį „Pasakojimas naujakuriams apie ūkininkų sodybų struktūrą“. Atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis.

Naujoje sodyboje kuriantis, būtinai reikia tinkamas trobesiams vietas pasirinkti, nes tai nulemia visą tolimesnį sodybos planavimą. Savaiame suprantama, kad išėjusio į vienkiemį ūkininko sodyboje trobesius reikia visai kitaip statyti, kaip senajame (gatviniame) kaime.

Tokią nedidelio ūkio sodybą, kur trobesius visai laisvai galima išdėstyti, geriausia planuoti taip, kaip žemiau aprašyta. Keturkampio kiemo pietų šone statomas gyvenamasis namas, rytų šone – tvartai, vakarų šone – svirnas ir šiaurės šone – kluonas. Kuriame kiemo šone (rytiniame ar vakariniame) geriau statyti tvartus? Rytiniame šone geriau juos statyti dėl to, kad dažniausiai mūsų krašte pučias pietvakarinis bei vakarinis vėjai tvartų kvapo neneša į kiemo bei gyvenamo namo pusę.

Ir į vartus, ir į svirną žmonėms reikia nuolat vaikščioti; todėl svarbu, kad jie ir būtų ne per toli nuo gyvenamojo namo. Kluonan tereikia, palyginti, rečiau vaikščioti; todėl jis statytinas toliausiai nuo gyvenamojo namo. Jis didžiausias sodybos trobesys, kiemą iš šiaurės pusės užstoja nuo vėjo ir jo, ten pastatyto, šešėlis nekrenta į kiemą. Be to, kluoną reikia statyti toliau nuo gyvenamojo namo ir dėl to, kad jis yra didžiausias degamosios medžiagos (javų, pašarų) sandėlis, kurį per arti pastačius, grėstų gaisro pavojus gyvenamajam namui ir kitiems trobesiams.

Pagal Vladą Švipą „Kaimo statyba“

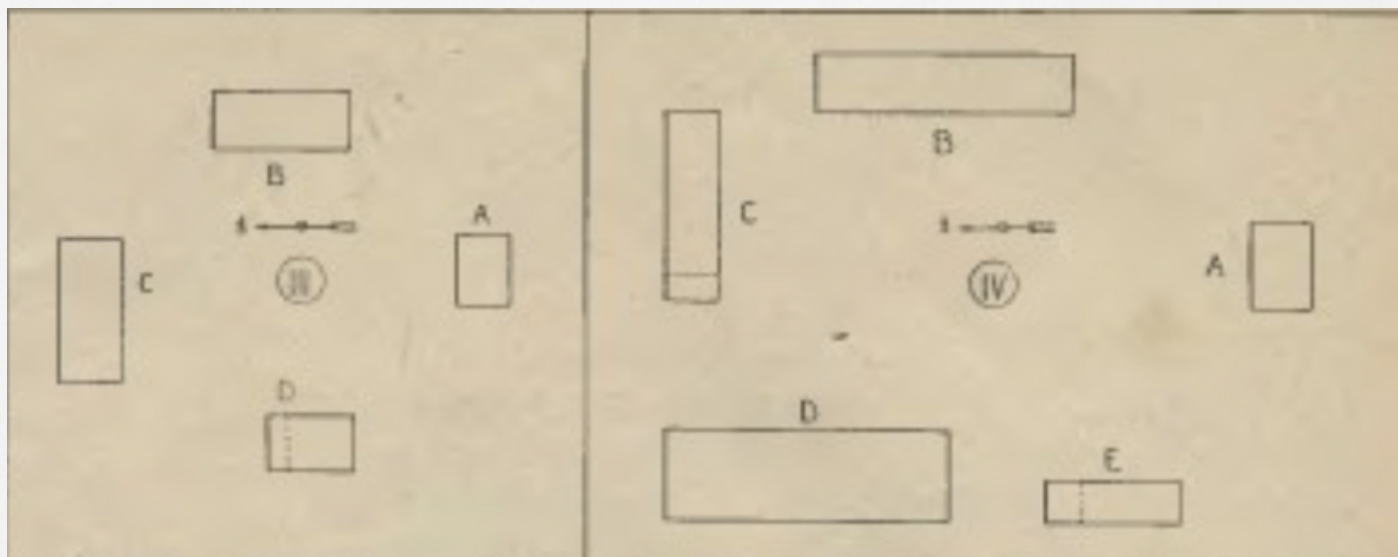
Klausimai ir užduotys

1. Remdamiesi pamokoje pateikta medžiaga ir šaltiniu paaiškinkite, kodėl naujakuriams buvo svarbu pasirinkti tinkamą pastato vietą.
2. Remdamiesi šaltiniu nurodykite, kas sudarė naujakurio sodybą.

6.3 Auganti pramonė ir prekyba. Stiprėjanti valstybė

4. Išnagrinėkite ir aptarkite schemą.

Trobesių išdėstymo schema

Trobesių išdėstymo sodyboje schemų pavyzdžiai. Pirmajame brėžinyje: A – gyvenamasis namas, B – tvartai, C – kluonas ir D – svirnas su vežimine. Antrajame brėžinyje: A – gyvenamasis namas, B – tvartai, C – daržinė su vežimine, D – kluonas ir E – svirnas su malkine. Vladas Švipas

5. Remdamiesi pateiktais šaltiniais ir turimomis žiniomis nupieškite, kaip galėjo atrodyti visa naujakurio sodyba.

6.3 Auganti pramonė ir prekyba. Stiprėjanti valstybė

6. Perskaitykite tekstą, atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis.

Lietuva buvo ūkininkų kraštas, todėl reikėjo perdirbti mėsos, pieno ir kitas žemės ūkio žaliavas, plėtoti eksportą. Vieni turtingiausių tarpukario žmonių – broliai Juozas ir Jonas Vailokaičiai – 1923 m. Aleksote (prie Kauno) įsteigė pirmąją mėsos perdirbimo įmonę Lietuvoje – akcinę bendrovę „Maistas“. Pastatyti nauji mėsos fabrikai Panevėžyje, Tauragėje, Šiauliuose, pertvarkytas Klaipėdos mėsos fabrikas. 1927 m. įkurta pieno perdirbimo bendrovių sąjunga „Pienocentras“. Ji supirkdavo iš ūkininkų pieną, gamino sviestą, sūrius ir kitus pieno produktus miestų gyventojams ir eksportui. 1931 m. Marijampolėje pastatytas pirmasis cukraus fabrikas. Kitos pramonės šakos gamino nesudėtingą produkciją. Kaune telkėsi mašinų gamybos, lengvosios, maisto ir medžio apdirbimo įmonės, Klaipėdoje – medžio apdirbimo, maisto ir lengvoji, Šiauliuose – maisto ir lengvoji pramonė.

Klausimai ir užduotys

1. Išsiaiškinkite, kokios svarbiausios pramonės ir prekybos įmonės veikė Lietuvoje.
2. Įvardykite du miestus, kuriuose buvo daugiausia pramonės įmonių.
3. Padiskutuokite, kodėl Lietuvoje į verslininkus ir verslą buvo žiūrima neigiamai.

